

Bakgrunn

Totenbygdene har lange tradisjoner med gjørtlerivirksomhet, knappestøping og klokkestøping. Det kan trekkes klare linjer mellom dette håndverket fra 1700- og 1800-tallet og fram til etableringen av det som i dag er Nammo (Raufoss Ammunisjonsfabrikk) som ble etablert i 1895/1896.

Klokkestøperiet var opprinnelig drevet på Holte gård i ytre Kolbu, men ble senere flyttet til Fjeldberg gård i Kolbu.

Det var på Holte gård at det var produksjon av store klokker, så som kirkeklokker og gardsklokker.

Det henger fortsatt 23 kirkeklokker støpt av Holte rundt om i landet.

Omkring 1920 ble støpehytta flyttet til Fjeldberg gård og produksjonen tok form av mindre klokker, matklokker, bjeller og andre gjørtlerprodukter. Vi finner klokker som er datert utpå 1980-tallet i støyperiet.

Om dokumentasjons-/registreringsprosjektet

Det er objekter fra støyperiet på Fjeldberg gård og den produksjonen som fant sted der som er dokumentert/registrert i dette prosjektet.

Det er tatt enkeltbilder og gruppebilder av verktøy og gjenstander. Gjenstandene er påført merkelapper med unik nummerering og bokstavkoder.

Gjenstandene beror fortsatt på Fjeldberg gård, i støpehytta og på et låsbart stabbur.

Bilder og nummerering er lagt inn i datasystemer ved Mjøsmuseet og beror der.

Bilder av og fra støpehytta, andre situasjonsbilder samt gjenstandsbilder fra registreringen og rapporten beror ved Norsk håndverksinstitutt.

Ferdig rapport er for øvrig distribuert til deltakere under registreringen og til medlemmer av familien Holthe.

Historikk

Som vedlegg til selve rapporten og registreringen av verktøy og former, produkter og andre gjenstander viser vi til artikkel fra lokalhistoriewiki.no (*vedlegg 2*) som omtaler klokkestøpingen på Toten og kirkeklokker støpt ved Holte klokkestøperi, til artikkel om «Klokkestøping i Norge og på Toten» av Knut Arne Holthe (*vedlegg 3*) og til «Husindustri i totenbygdene på 1700- og 1800-tallet» av Anna Tranberg (*vedlegg 4*).

Arne Julsrud Berg ved Mjøsmuseet har sagt det slik: «--- betegner denne virksomheten som en svært avansert teknologi til den tiden å være og at dette var en foregangsbedrift for senere avanserte bedrifter i distriktet som Mustad på Gjøvik og ammunisjonsfabrikken på Raufoss».

Deltakere

Tradisjonsbærer og ansvar for utplukk av aktuelle gjenstander og verktøy samt korrekt benevnelse av disse; *Ole Christian Olsen Nauen*, Olsen Nauen klokkestøperi i Tønsberg.

Deltaker ved registreringen; *Jan Erik Holthe*, eier av Fjeldberg gård.

Dokumentasjon og rapport; *Tore R. Tøndevold* og *Rina Nysethbakken*

Foto (der ikke annet er nevnt); *Tore R. Tøndevold*

Registreringsrapport

Utplukk og benevnelse av gjenstander, maler, former og verktøy ble gjort av tradisjonsbærer Ole Christian Olsen Nauen. Ole Christian har i en årrekke, både som fagperson og leder, drevet firmaet Olsen Nauen klokkestøperi i Vestfold som ble etablert i 1844 og i dag drives av 6. generasjon. Norsk

håndverksinstituttet har tidligere dokumentert arbeidet med klokkestøping ved Olsen Nauen klokkestøperi.

Registreringsrapporten er bygget opp med bilder og tekst til bildene, fra verktøy via gjenstander til maler og former. Bildene er lagt inn i justert format, men høyoppløselige bilder er bevart både ved instituttet og ved Mjøsmuseet.

Registreringsrapporten er vedlagt som *vedlegg 1*.

Arbeidet videre

Etter en gjennomgang av prosessen og materialet fra dette prosjektet, har Mjøsmuseet bestemt seg for å ta de registrerte gjenstandene inn i sine samlinger. Hva som skjer med selve støypehytta er ikke avklart.

Norsk håndverksinstitutt avslutter sitt arbeid i dette prosjektet ved ferdigstillingen av denne rapporten. Instituttet vil evt. ved en senere anledning kunne bruke deler av det som framkommer i rapporten i andre prosjekter som relaterer seg til gjørtlervirksomhet generelt og klokkestøping spesielt.